

Strasbūras, 2016 03 08
COM(2016) 95 final

**KOMISIJOS KOMUNIKATAS EUROPOS PARLAMENTUI, TARYBAI, EUROPOS
CENTRINIAM BANKUI IR EURO GRUPEI**

**2016 m. Europos semestras. Struktūrinių reformų pažangos vertinimas,
makroekonominio disbalanso prevencija ir naikinimas ir pagal Reglamentą (ES) Nr.
1176/2011 atliktų nuodugnių apžvalgų rezultatai**

{SWD(2016) 71 to SWD(2016) 96}

1. IŽANGA

Europos semestras yra svarbi nacionalinio ir ES lygmens reformų įgyvendinimo priemonė, padedanti tinkamai krypti ir koordinuoti visų valstybių narių pastangas vykdyti makroekonominės, biudžeto ir struktūrinės reformas. Po Komisijos komunikato „Tolesni ekonominės ir pinigų sąjungos kūrimo žingsniai“¹, 2016 m. Europos semestras vykdomas 2015 m. inicijuota racialesne tvarka. Pagal naująją tvarką euro zonos ir nacionalinės dimensijos yra integruojamos, daugiau dėmesio skiriama užimtumui, socialinės srities rezultatams, investicijoms ir konkurencingumui. Naujoji tvarka palanki konvergencijai ir ji parodo, kad europiniai fondai, ypač Europos struktūriniai ir investicijų fondai, ir techninė parama padeda vykdyti reformas.

2016 m. metinėje augimo apžvalgoje² Komisija pabrėžė, kad reikia konsoliduoti atsigavimą, užtikrinti jo tvarumą ir spartinti konvergencijos didinimo procesą. Euro zonos uždaviniai ir prioritetai taip pat išdėstyti rekomendacijoje dėl euro zonos ekonominės politikos³. Norint mažinti nelygybę valstybėse narėse ir tarp jų nepaprastai svarbu didinti ekonominę ir socialinę konvergenciją. Todėl Komisija paragino valstybes nares pasinaudoti vykstančiu nuosaikiu atsigavimu ir skirti politikos pastangas šiems trims prioritetams: naujam postūmiui investuoti, struktūrinių ES šalių ekonomikos modernizavimo reformų įgyvendinti ir atsakingai fiskalinei politikai.

2016 m. Europos semestro šalių ataskaitos parengtos tuo metu, kai nepaprastai svarbu palaikyti ekonomikos atsigavimą ir užtikrinti, kad jis būtų paremtas reikiamomis priemonėmis bei politika ir taip sudaryti sąlygas tolesniam augimui. Ataskaitose parodyta, kad šioje srityje valstybės narės deda pastangas. Nors kai kurių reformų vaisiams nunokti prireiks ne vienų metų, struktūrinės reformos ilgai taps tvaraus augimo, konkurencingos ekonomikos, naujų darbo vietų ir investavimo pamatu. Žinant, kaip globalizuotoje ekonomikoje gali greitai pasikeisti makroekonominės sąlygos, reikia skubiai optimaliai pasinaudoti esamais augimui palankiais veiksniais ir spartinti reformų tempą, kad didėtų Europos Sąjungos konkurencingumas. Ekonomikos ir socialinėje politikoje taip pat reikia atsižvelgti į pastaruosiu metu atvykusius migrantus ir pabėgėlius, visų pirma patenkinti jų būtiniausias poreikius ir pasirūpinti integracija į darbo rinką.

Rezultatai bus sėkmingi tik jei prie reformų rengimo ir įgyvendinimo aktyviai prisidės nacionaliniai parlamentai, socialiniai partneriai, pilietinė visuomenė ir kiti suinteresuotieji subjektai. Būtina didinti valstybėse narėse dedamų reformų pastangų efektyvumą ir atsakomybę už jas. Tai pabrėžta nacionalinių reformų programų rengimo proceso gairėse, kurias Komisija pateikė valstybėms narėms. Komisija taip pat palaiko glaudesnius ryšius su socialiniais partneriais Europos ir nacionaliniu lygmeniu, kad aptartų pagrindinius Europos semestro etapus. Taip pat reikėtų pasinaudoti pilietinės visuomenės ryžtu prisidėti prie strategijos „Europa 2020“ įgyvendinimo.

Apie 26 valstybes nares parengtose šalių ataskaitose⁴ apžvelgiami bendri kiekvienos valstybės narės ekonominiai ir socialinės srities pokyčiai. Ataskaitose įvertinama pažanga, padaryta sprendžiant 2015 m. konkrečioms šalims skirtose rekomendacijose nurodytus uždavinius. 18 valstybių narių ataskaitose pateikta nuodugni apžvalga pagal makroekonominio disbalanso procedūrą. Remdamasi šia analize, Komisija siūlo keletą

¹ COM(2015) 600.

² COM(2015) 690.

³ Tarybos dokumentas 14860/1/15 REV 1, kuriam 2016 m. vasario 18–19 d. pritarė Europos Vadovų Taryba.

⁴ Išskyrus Graikiją ir Kiprą, kuriems taikomos makroekonominės pagalbos programos.

valstybių narių, kurioms taikoma ta procedūra, priskirti kitai kategorijai. Ataskaitose taip pat aptariami makroekonominiai aspektai svarbūs klausimai, tokie kaip klimato ir energetikos politika, kuriems galioja kiti politikos procesai⁵.

Analizėje taip pat vertinama valstybių narių biudžeto padėtis. Analizė yra pagrįsta naujausia Komisijos ekonomikos prognoze⁶ ir remiasi 2015 m. lapkričio mėn. paskelbtomis Komisijos nuomonėmis dėl euro zonos valstybių narių 2016 m. biudžeto planų projektų ir naujomis praėjusiais metais Komisijos priimtomis gairėmis⁷ kaip užtikrinti, kad bendra fiskalinė sistema prisidėtų prie ES darbo vietų kūrimo ir ekonomikos augimo darbotvarkės įgyvendinimo.

Šalių ataskaitose išsamiau analizuojamos praėjusiais metais Komisijos nustatytos ir kartu su 2016 m. metine augimo apžvalga nurodytos investavimo kliūtys. Siekiant šalinti tas kliūtis pagal Europos semestro principus valstybėms narėms būtina bendradarbiauti tarpusavyje ir su ES institucijomis ir pasiekti Investicijų plano Europai trečio ramsčio rezultatų⁸.

Šalių ataskaitos yra dialogo su valstybėmis narėmis joms kylančių ekonomikos ir socialinių uždavinių klausimais atspirties taškas. Šie dialogai ir rekomendacija euro zonai turėtų padėti parengti nacionalines reformų programas, kurios turi būti pateiktos balandžio mėn. Apskritai, Komisija nepateiks rekomendacijų dėl problemų, kurios šalių ataskaitose nėra nurodytos kaip uždaviniai, ir kiekvienai valstybei narėi siūlys ribotą konkrečiai šaliai skirtą rekomendacijų skaičių. Rekomendacijos bus skirtingos, nelygu uždavinių mastas, kurį taip pat atspindi kiekvienos šalies situacija pagal makroekonominio disbalanso procedūrą.

2. EKONOMINIS KONTEKSTAS

Europos ekonomika pamažu atsigauja, o išorės rizika yra išaugusi. 2015 m. BVP augimas tesiekė 3 proc., taigi pasaulio ekonomikos augimas lėtėjo, ir pakeliui į atsigavimą jos tyko daug grėsmių⁹. Didžiausių išsivysčiusios ekonomikos šalių ekonomika toliau atsigauja arba jų ciklas bręsta, o daugelio besiformuojančios rinkos ekonomikos šalių perspektyva ūkanota. Prognozuojama, kad augimas Kinijoje toliau lėtės, o tai turės įtakos kitoms besivystančioms ir besiformuojančios ekonomikos šalims ir paveiks pasaulinius kapitalo srautus.

Europos ekonomikai iki šiol pavyko sumažinti riziką, tačiau joje vis labiau juntamas ir ne tokios palankios išorinės aplinkos poveikis. Naujas energijos kainų smukimas turėtų toliau stiprinti namų ūkių perkamąją galią. Dėl precedento neturinčio atvykusių pabėgėlių ir migrantų skaičiaus atsirado papildomų viešųjų išlaidų, nes išaugo priėmimo ir kitos su pabėgėliais susijusios išlaidos. Pinigų politikos sąlygos veikiausiai liks labai palankios ir tikimasi, kad fiskalinė politika šiemet prisidės prie atsigavimo. Tačiau neigiamas šalutinis lėto augimo už ES ribų poveikis gali būti stipresnis nei tiesioginis prekybos poveikis. Jei dėl žemų žaliavų kainų mažės pasaulio ekonomikos stabilumas, jas taip pat galima laikyti rizikos šaltiniu. Pastaruoju metu gerokai sustiprėjo finansų rinkų svyravimai. Visų pirma, bankų akcijų kainos gerokai nukrito, o kai kuriose valstybėse narėse padidėjo priemokos už šalies kreditavimo riziką.

⁵ COM (2015) 572, „2015 m. energetikos sąjungos būklė“; COM (2015) 576, „Veiksmų klimato srityje pažangos ataskaita“.

⁶ Europos Komisijos Europos ekonominė prognozė, 2016 m. žiema.

⁷ COM(2015) 12.

⁸ COM(2014) 903.

⁹ Europos Komisijos Europos ekonominė prognozė, 2016 m. žiema.

Atsigavimas ES lieka lėtas ir trapus: todėl akivaizdžiai reikia spartinti struktūrinės reformas, skatinti investicijas ir kurti konkurencingesnę ekonomiką. Atsigavimas yra silpnas tiek žvelgiant istoriškai, tiek palyginti su kitomis išsivysčiusiomis ekonomikomis. Prognozuojama, kad ES ekonomika šiemet augs 1,9 proc. ir 2 proc. BVP 2017 m. Nedarbo lygis ES turėtų toliau mažėti nuo 9,5 proc. 2015 m. iki 9 proc. 2016 m.: mažėjimas turėtų būti didesnis valstybėse narėse, kuriose įgyvendintos darbo rinkos reformos. Tikimasi, kad privatus vartojimas liks pagrindiniu augimo varikliu, o jį stiprins atsigauančios darbo rinkos ir augančios realios disponuojamosios pajamos. Sumenkus pasaulinei paklausai mažėja eksportu pagrįsto atsigavimo perspektyvų, todėl labai svarbu gerokai padidinti investicijas nuo dabartinio labai žemo lygio ir taip palaikyti platesnio masto ekonomikos gaivinimą ir keisti potencialaus augimo mažėjimo tendenciją.

3. KONKREČIOMS ŠALIMS SKIRTŲ REKOMENDACIJŲ ĮGYVENDINIMO PAŽANGA

Bendro makroekonominio stabilizavimo kontekste valstybės narės pasiekė tam tikros pažangos sprendamos problemas, nustatytas 2015 m. paskelbtose konkrečioms šalims skirtose rekomendacijose. 2016 m. šalių pažangos ataskaitos rodo, kad per metus padaryta panaši pažanga, kaip ir anksčiau. Vertinant ilgesnį laikotarpį matyti, kad svarbiausių reformų įgyvendinimui reikia laiko. Tai gali lemti ir vykdytinų reformų sudėtingumas pavyzdžiui, darbo ir produktų rinkų, pensijų sistemų ir bankų sektorių reformų atveju, ir nacionalinių rinkimų grafikai. Kai kuriose valstybėse narėse (Danijoje, Estijoje, Airijoje, Ispanijoje, Kroatijoje, Lenkijoje, Portugalijoje ir Slovakijoje) 2015 m. arba 2016 m. pradžioje vyko nacionalinio parlamento arba prezidento rinkimai. Keitėsi ir 2014 m. bei 2015 m. paskelbtų konkrečioms šalims skirtų rekomendacijų skaičius, ir jų aprėptis. Gegužės mėn. siūlydama naujas konkrečioms šalims skirtas rekomendacijas, Komisija pateiks išsamų vertinimą.

Dalį strategijos „Europa 2020“ tikslų Europa įgyvendina iš esmės pagal grafiką. Valstybės narės taip pat daug nuveikė įgyvendindamos klimato kaitos ir energetikos tikslus, ir dauguma jų iki 2020 m. veikiausiai pasieks išmetamo šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekio mažinimo, atsinaujinančiųjų išteklių energijos ir energijos vartojimo efektyvumo tikslus. Remiantis naujausiais duomenimis, ES sėkmingai siekia švietimo tikslų: 17 valstybių narių jau pasiekė su mokyklos nebaigusių asmenų skaičiaus mažinimu susijusius tikslus, o 12 pasiekė aukštąjį išsilavinimą įgijusių asmenų dalies tikslus. Pasiiekti užimtumo tikslą daugeliui valstybių narių gali būti sunku, tačiau užimtumo būklė pagerėjo beveik visose valstybėse narėse. 2015 m. pabaigoje užimtumas išaugo 1,1% ir pasiekė ikikrizinį lygį – 70,5 %. Moterų užimtumas didėja sparčiau, tačiau lyčių nelygybė vis dar didelė. Norint, kad sumažėtų vyrų ir moterų užimtumo lygių skirtumas, reikia dėti daugiau pastangų. Išlaidos moksliniams tyrimams ir technologinei plėtrai kaip BVP dalis padidėjo beveik pusėje valstybių narių, bet ES tikslas vis dar atrodo sunkiai pasiekiamas. Ypač rimtų problemų kyla siekiant skurdo mažinimo tikslo: žmonių, kuriems gresia skurdas arba socialinė atskirtis, Europoje dėl ekonomikos krizės padaugėjo. Vis dėlto naujausios tendencijos veikia teigiamos, nes žmonių, kuriems gresia skurdas arba socialinė atskirtis, atrodo, sumažėjo daugiau nei pusėje valstybių narių. Manoma, kad, gerėjant užimtumo sąlygoms, ši tendencija tęsėsi ir 2015 m. 2 priedėlyje apžvelgiama, kaip buvo įgyvendinami visi „Europos 2020“ tikslai.

4. MAKROEKONOMINIO DISBALANSO ŠALINIMAS

ES ir euro zonos valstybėms narėms neblogai sekasi atkurti ekonomikos pusiausvyrą. Nuo krizės liko tam tikras disbalansas, tačiau daugelio jo apraiškų būta jau iki krizės ir jos dar labiau sustiprino krizės poveikį. Siekiant didesnio atsparumo būsimiems sukrėtimams ir tvaresnio, darnesnio ir spartesnio augimo, ne tik atskiroms valstybėms narėms, bet ir ES bei euro zonai, kaip visumai, svarbu ES ekonomiką vesti link tvarios pusiausvyros.

Nuodugniose apžvalgose išsamiai išanalizuotas valstybių narių disbalansas. Nuodugniose apžvalgose išskiriamas koregavimas dėl ciklinių veiksnių ir struktūrinių reformų nulemtas koregavimas. Apžvalgose patvirtinama, kad tik pastarasis yra tvaraus augimo pagrindas. Kadangi prekybos ir finansų sąsajos tarp ES šalių labai glaudžios, analizuojant taip pat atsižvelgta į tarpvalstybinį perbalansavimo poveikį ir nurodoma, kad jis turi vykti tiek šalyse, kuriose sukaupti dideli išorės įsipareigojimai, tiek tose, kuriose yra perteklius. Ir toliau labai svarbu skubiai mažinti skolos mastą. Nors kai kuriais atvejais valstybės ar privačiojo sektoriaus skola mažinama, ji tokia didelė, kad sukrėtimų atveju ekonomika vis dar gali būti pažeidžiama. Kitais atvejais nedideli, bet augantys skolos lygiai gali rodyti didėjančią pažeidžiamumą.

4.1. Perbalansavimas ES ir euro zonoje

Koreguoti esamą disbalansą trukdo keletas veiksnių. Vangus nominalusis augimas ir labai žemas infliacijos lygis stabdo įsiskolinimo mažinimo procesą. Sumenkus pasaulinei paklausai mažėja galimybių atsigauti eksporto priemonėmis. Dėl vis dar didelio nedarbo kai kuriose valstybėse narėse gali sumažėti potencialų gamybos apimtį augimas, iš dalies dėl to, kad prarandami įgūdžiai ir įsidarbinimo galimybės.

Išorės disbalanso koregavimas vyksta toliau. Šalyse, kuriose yra dideli išorės įsipareigojimai, laikotarpiu iki krizės susidaręs didelis einamosios sąskaitos deficitas buvo gerokai sumažintas arba tapo pertekliumi. Apskritai pagerėjo sąnaudų konkurencingumas, iš dalies dėl išorės veiksnių. Kai kuriose valstybėse narėse matyti vykstantis struktūrinis koregavimas: ištekliai perkeliama į užsienio prekybai atvirą sektorių. Euro zonos einamosios sąskaitos perteklius šiuo metu yra vienas didžiausių pasaulyje. Kelių valstybių narių perteklius išsiskiria savo dydžiu ir rodo, kad ir vidaus paklausa, ir investicijos yra vangios.

Su aukštu skolos lygiu susijęs pažeidžiamumas ir toliau kelia susirūpinimą. Daugumoje šalių šiuo metu tvarkomas balansas: mažinamas namų ūkių ir įmonių sektorių įsiskolinimas. Tačiau šis įsiskolinimo mažinimas dažnai susijęs su išlaidų mažinimu. Kai kuriose šalyse tvirtai atsigauant augimui privačiosios skolos santykis su BVP sumažėjo. Įsipareigojimų mastas daugelyje valstybių narių tebėra kaip niekada didelis. Šalims, kuriose spaudimas mažinti finansinį įsiskolinimą stabdo atsigaivimą ir siaurina investavimo ir vartojimo galimybes, būtina labiau stengtis gerinti našumo ir konkurencingumo sąlygas, kad mažėtų finansinio įsiskolinimo mažinimo poveikis augimui ir užimtumui.

Bankų sektoriaus kapitalizacija padidėjo, bet spaudimas, susijęs su pablogėjusia kreditų ir turto kokybe ir mažu pelningumu, neišnyko. Bankai padarė nemažą pažangą koreguodami savo balansus, ir daugelio bankų kapitalizacija bei likvidumas apskritai geri. Be to, susidėjus keletui veiksnių, kai kurių šalių bankų sektoriuje vis dar santykinai daug neveiksnių paskolų ir blogos kokybės turto. Jei nebus imtasi priemonių, ta silpnybė gali sulėtinti kreditavimo augimą ir lemti neoptimalų kreditų paskirstymą. Be to, mažo augimo ir žemų palūkanų normų aplinka turi įtakos pelnui bankų sektoriuje.

Kad ištekliai būtų lengviau perskirstyti į kitas įmones, sektorius bei regionus ir taip didinti našumą, konkurencingumą ir tvarų užimtumą, reikalingos struktūrinės

reformos. Valstybėms narėms reikia geriau perskirstyti turimus išteklius: perkelti juos į užsienio prekybai atvirus sektorius ir našiausias kiekvieno ekonomikos sektoriaus įmones. Šiuo tikslu gali padėti produktų ir paslaugų rinkas atveriančios reformos, kurios taip pat paskatintų ES vidaus rinką, ir struktūrinės reformos, kuriomis šalinamos laisvo prekių ir paslaugų judėjimo kliūtys.

4.2. Makroekonominio disbalanso procedūros įgyvendinimas

Komisija padidino makroekonominio disbalanso procedūros skaidrumą. Šalių ataskaitose pateiktuose vertinimuose Komisija laikosi įsipareigojimų, nurodytų komunikate „Tolesni ekonominės ir pinigų sąjungos kūrimo žingsniai“¹⁰, visų pirma dėl didesnio skaidrumo vykdant procedūrą. Nuodugnių apžvalgų išvados aiškiau pateiktos šalių ataskaitų suvestinėse: aprašyti disbalanso šaltiniai ir paaiškintos pagrindinės išvados apie svarbius ekonominius kintamuosius, atsakomąsias politikos priemones, kurių imtasi, ir politikos trūkumus. Be to, Komisijos tarnybos parengs žinyną, į kurį bus sudėta svarbi informacija apie makroekonominio disbalanso procedūrą.

Komisija supaprastina ir stabilizuoja makroekonominio disbalanso kategorijas. Siekiant efektyvesnės ir paprastesnės komunikacijos, makroekonominio disbalanso kategorijų šiemet sumažinta nuo buvusių šešių iki keturių: disbalanso nėra, disbalansas, perviršinis disbalansas ir perviršinis disbalansas su taisomaisiais veiksmais. Šios kategorijos išliks tolesniais metais. Specialus stebėjimas bus pradėtas disbalanso ar perviršinio disbalanso atvejais ir bus moduluojamas pagal kilusių uždavinių sunkumą. Konkrečioms šalims skirtos rekomendacijos bus labiau sukonkretintos, kad atspindėtų disbalanso pobūdį, atsižvelgiant į reformų priemones, kurias valstybės narės pasiūlys nacionalinėse reformų programose.

1 lentelė. Disbalanso skirstymas į kategorijas pagal makroekonominio disbalanso procedūrą

Ankstesnės kategorijos	Supaprastintos kategorijos
Disbalanso nėra	Disbalanso nėra
Disbalansas, dėl kurio reikia imtis politikos veikslių ir kurį reikia stebėti	
Disbalansas, dėl kurio reikia imtis ryžtingų politikos veikslių ir kurį reikia stebėti	Disbalansas
Disbalansas, dėl kurio reikia imtis ryžtingų politikos veikslių ir kurį reikia specialiai stebėti	
Perviršinis disbalansas, dėl kurio reikia imtis ryžtingų politikos veikslių ir kurį reikia specialiai stebėti	Perviršinis disbalansas
Perviršinis disbalansas ir taisomieji veiksmai*	Perviršinis disbalansas ir taisomieji veiksmai

*Perviršinis disbalansas ir taisomieji veiksmai reiškia, kad turi būti pradėta perviršinio disbalanso procedūra pagal Reglamento (ES) Nr. 1176/2011.

¹⁰ COM(2015) 600.

Nuodugniose apžvalgose taip pat atsižvelgta į šalutinį poveikį kitoms šalims ir sistemines problemas. Nustatant ir įvertinant makroekonominį disbalansą atsižvelgiama į tai, kad euro zonos lygiu reikalingas koordinuotas požiūris siekiant šalinti disbalansą ir kartu remiant atsigavimą. Makroekonominio disbalanso procedūra siekiama išvengti disbalanso, kuris galėtų pakenkti pačiai šaliai, euro zonai arba ES, ir jį ištaisyti. Kartu su 2016 m. metine augimo apžvalga paskelbtoje 2016 m. įspėjimo mechanizmo ataskaitoje¹¹ Komisija teigė, kad 18 valstybių narių reikėtų atlikti nuodugnią apžvalgą siekiant išsamiau įvertinti galimo disbalanso mastą.

Laikoma, kad šiemet disbalansą patiria mažiau valstybių narių. Atlikus tolesnę atrinktų 18 valstybių narių analizę, nuodugnios apžvalgos parodė, kad šešios valstybės narės nepatiria jokio disbalanso, septynios valstybės narės patiria disbalansą ir penkios valstybės narės patiria perviršinį disbalansą. Kroatijos ir Portugalijos vertinimą Komisija persvarstys gegužės mėnesį, atsižvelgdama į jų nacionalinių reformų programų užmojų mastą. Kiekvienos valstybės narės nuodugnios apžvalgos rezultatai apibendrinti 3 priedėlyje.

2 lentelė. 2016 m. nuodugnių apžvalgų rezultatai (supaprastintos kategorijos)

Disbalanso nėra	BE, EE, HU, AT, RO, UK
Disbalansas*	DE, IE, ES, NL, SI, FI, SE
Perviršinis disbalansas*	BG, FR, HR, IT, PT

*Disbalanso ir perviršinio disbalanso kategorijos reiškia, kad turi būti pradėtas specialus stebėjimas, moduluojamas pagal iššūkių mastą.

Atsižvelgiant į supaprastintas makroekonominio disbalanso procedūros kategorijas, bus vykdoma priežiūra taikant specialų stebėjimą visoms valstybėms narėms, kuriose yra disbalansas arba perviršinis disbalansas. Specialiu stebėjimu turėtų būti užtikrinta griežtesnė atsakomųjų politinių priemonių, kurių imtasi reaguojant į nustatytą disbalansą, kontrolė: vykty intensyvesnis dialogas su nacionalinėmis valdžios institucijomis, lankytusi ekspertai ir su visomis valstybėmis narėmis būtų aptariamoms reguliarios pažangos ataskaitos. Tokie kontaktai taip pat padėtų stebėti, kaip atitinkama valstybė narė įgyvendina konkrečiai šaliai skirtas rekomendacijas. Stebėjimas gali būti pritaikytas pagal konkretų disbalanso pobūdį. Paprastai perviršinį disbalansą patiriančios šalys stebimos atidžiau. Perviršinio disbalanso ir taisomųjų veiksmų kategorijoje atsidūrusioms šalims bus taikoma perviršinio disbalanso procedūra, t. y. bus teikiamos politikos rekomendacijos, kaip pašalinti disbalansą ir imtis tolesnių veiksmų pagal taisomųjų veiksmų planą.

5. REFORMOS VALSTYBĖSE NARĖSE

Vykdydamos reformas, dauguma valstybių narių padarė pažangą. Šios reformos turi būti tęsiamos ir stiprinamos, kad ekonomika būtų parengta ateities sukrėtimams ir padidėtų konkurencingumas. Ekonomikos atsigavimo stiprumas ir tvarumas priklauso nuo to, kaip greitai ir efektyviai bus priimtos ir įgyvendintos reformos. Siekiant palengvinti reformas, gali ir turėtų būti naudojamos ES lėšos, visų pirma Europos struktūriniai ir investicijų fondai.

¹¹ COM(2015) 691.

Praėjusių metų konkrečioms šalims skirtose rekomendacijose buvo nurodyti aspektai, kurie valstybių narių ekonominės ir socialinės politikos diskusijose buvo aktualiausi; šiemet keliose šalių ataskaitose nurodomi nauji įvykiai, pavyzdžiui, migrantų ir pabėgėlių atvykimas.

Sėkmę iš dalies lemia kokybiniai reformų aspektai. Veiksmingai paskirsčius išteklius našiau dirbančioms įmonėms, turėtų padidėti našumas ir augimo tempas. Be to, tai padidintų efektyviau dirbančių bendrovių investicijas, taigi stiprėtų ilgalaikio valstybių narių ekonomikos augimo potencialas. Reikia laiko, kol reformos prekių, paslaugų ir darbo rinkose duos rezultatų, tačiau jos duoda postūmį taip perskirstyti išteklius, nes skatina investicijas ir ES ekonomikos gamybinės bazės modernizavimą.

Reformas, kurių imamasi ES lygmeniu, reikia papildyti valstybių narių lygmeniu vykdomomis reformomis. ES lygmeniu sutarta dėl kelių politikos reformų ir priemonių, kuriomis siekiama sukurti geresnę verslo aplinką ir padidinti reglamentavimo aplinkos tikrumą ir stabilumą, pavyzdžiui, dėl bendrosios rinkos strategijos, bendrosios skaitmeninės rinkos, energetikos sąjungos, kapitalo rinkų sąjungos, žiedinės ekonomikos dokumentų rinkinio ir geresnio reglamentavimo darbotvarkės. Tolesniame skirsnyje aprašyta valstybių narių pažanga vykdamas reformas srityse, nurodytose praėjusių metų konkrečioms šalims skirtose rekomendacijose.

5.1 Investavimo atnaujinimas

Gerinant investicijų sąlygas, reikia imtis veiksmų įvairiose srityse. Reikia pritraukti daugiau privačiojo sektoriaus lėšų investicijoms į realiąją ekonomiką ir užtikrinti kokybiškas viešąsias investicijas. Pagal Investicijų planą Europai, norint, kad investicijos padėtų labiau skatinti augimą ir darbo vietų kūrimą, būtina gerinti rizikos finansavimą, kurti geresnę aplinką investicijoms ir labiau matomus geresnę struktūrą turinčius investicinius projektus. Siekdama paskatinti investicijas, Komisija Europos lygmeniu jau įgyvendino nemažai reformų, pavyzdžiui, pasiūlymą pagal direktyvą „Mokumas II“. Komisijos tarnybos taip pat išsamiai aprašė pagrindines investuoti trukdančias kliūtis kiekvienoje valstybėje narėje¹². Jos nurodė reglamentavimo ir administracinės kliūtis, viešųjų pirkimų, apmokestinimo, teismų sistemų, galimybės gauti finansavimą ir nemokumo sistemų, švietimo ir gebėjimų, sektorių reglamentavimo problemas. Be to, Komisija nurodė, kad reikia daugiau ir įvairesnių finansavimo šaltinių ir kad pirmenybę reikia teikti ne vien tradicinei infrastruktūrai, bet ir žmogiškajam kapitalui bei susijusioms socialinėms investicijoms.

Investicijos iki šiol nėra tapusios tvirtu ekonomikos atsigavimo veiksmu¹³. Valstybės narės raginamos kurti aplinką, kuri būtų palanki investicijoms: šalinti kliūtis, užtikrinti didesnę reglamentavimo nuspėjamumą, stiprinti bendrąją rinką, sudaryti nekaitaliojamą projektų katalogą, užtikrinti koordinavimą ir planavimą visais administravimo lygmenimis. Daugumoje valstybių narių vis dar juntamas neigiamas finansų krizės poveikis investicijoms, o kitose pasikeitė santykis tarp viešųjų investicijų ir privačiųjų arba verslo investicijų. Pavyzdys – Airija, valstybė narė, kurioje po didelio ir sunkaus koregavimo proceso, svarbiausią vaidmenį atsigauanant ekonomikai įgijo didelės privačiosios investicijos.

ES lėšoms toliau tenka svarbus vaidmuo daugelyje valstybių narių. ES lėšos sudaro didelę investicijų dalį Bulgarijoje, Čekijoje, Estijoje, Kroatijoje, Latvijoje, Lenkijoje, Lietuvoje, Maltoje, Portugalijoje, Rumunijoje, Slovakijoje, Slovėnijoje ir Vengrijoje.

¹² SWD (2015) 400.

¹³ Europos Komisijos Europos ekonominė prognozė, 2016 m. žiema.

Siekdama pagerinti lėšų valdymo ir investavimo metodus, Komisija glaudžiai bendradarbiauja su valstybėmis narėmis. Lėšų panaudojimo norma gali būti padidinta gerinant nacionalinės ir regioninės administracijos administracinius gebėjimus ir teikiant techninę pagalbą, taip pat padedančią optimaliai derinti skirtingus ES fondus.

Pagal 2014–2020 m. daugiamečę finansinę programą Europos struktūriniai ir investicijų fondai yra glaudžiai susieti su strategijos „Europa 2020“ tikslais ir makroekonominiais uždaviniais, nustatytais konkrečioms šalims skirtose rekomendacijose. Svarbu ne tik lėšų panaudojimo lygiai, bet ir užtikrinti, kad ES lėšos būtų kuo veiksmingiau panaudotos siekiant spręsti ekonominius ir socialinius uždavinius valstybėse narėse. Kadangi kai kurios lėšos paskirstytos programoms pavėluotai, dabar reikia papildomų pastangų siekiant užtikrinti sklandų ir greitesnį išmokėjimą. Kai kurioms valstybėms narėms vis dar reikia įvykdyti *ex ante* sąlygas, kitaip Komisija gali sustabdyti tarpinius mokėjimus pagal atitinkamus programų prioritetus. Europos struktūrinius ir investicijų fondus papildoma finansavimas iš Europos strateginių investicijų fondo, programos „Horizontas 2020“, Europos infrastruktūros tinklų priemonės (įskaitant 4,1 mlrd. EUR vien transporto sektoriuje) ir kitų tiesiogiai valdomų ES fondų, ir šios galimybės turėtų būti kuo geriau suderintos. Pažangiam ir integraciniam augimui, konkurencingumui ir sanglaudai finansuoti 2014–2020 m. iš ES biudžeto valstybėms narėms iš viso skiriama daugiau kaip 450 mlrd. EUR Europos struktūrinių ir investicijų fondų lėšų.

Nepaisant tam tikros pažangos, kai kuriuose svarbiuose daugelio valstybių narių sektoriuose yra likę kliūčių investicijoms. Tai ypač pasakytina apie paslaugas, tinklų pramonės šakas ir statybą. Santykinai palanki verslo aplinka tokiose valstybėse narėse kaip Estija ir Jungtinė Karalystė skatina investuoti. Tačiau keliose valstybėse narėse apstu kliūčių investicijoms: sunki administracinė našta, biurokratija, neveiksmingas viešasis administravimas, teisinis netikrumas arba kintanti teisinė aplinka ir skaidrumo stoka, kuri trukdo kovoti su korupcija. Nustatyta, kad keliose valstybėse narėse didelio masto projektams taikomos sudėtingos ir ilgos procedūros. Jos gali trukdyti patekti į rinką arba įsisteigti, pavyzdžiui, mažmeninės prekybos sektoriuje ir profesinių paslaugų sektoriuje. Kai kuriose valstybėse narėse investicijas stabdo ir sunkumai gauti finansavimą.

Skolinimo realiajai ekonomikai atkūrimas

Finansų sektorius toliau lengvino kreditavimo sąlygas. Nors kreditavimo augimas mažėjo šalyse, kuriose finansinis įsiskolinimas mažinamas, kredito pasiūlos srityje vyksta teigiamų pokyčių. Remiantis 2016 m. sausio mėn. Europos Centrinio Banko skolinimo apžvalgos¹⁴ duomenimis, bankai pranešė toliau švelninę įmonių kreditavimo, namų ūkių kreditavimo būstui pirkti ir vartojimo kreditavimo standartus. Švelninti įmonių kreditavimo standartus bankus ir toliau labiausiai vertė konkurencija. Bankai toliau lengvino naujų paskolų sąlygas visose kreditavimo kategorijose, ypač įmonių kreditavimo. Pažanga, padaryta stiprinant bankus, taip pat padeda lengvinti kreditavimo sąlygas.

Padaryta pažanga gerinant galimybes gauti finansavimą. Keletas valstybių narių ėmėsi vykdyti arba sparčiau vykdė iniciatyvas, kuriomis sudaromos palankesnės sąlygos gauti finansavimą. Vengrija pradėjo įgyvendinti ekonomikos augimo finansavimo schemą. Taip pat vykdomos kelios iniciatyvos, kuriomis siekiama pagerinti mažųjų ir vidutinių įmonių galimybes gauti finansavimą, visų pirma panaudojant ES lėšas. Pavyzdžiui, Portugalija iš

¹⁴ „Euro zonos bankų skolinimo apžvalga 2015 m. ketvirtąjį ketvirtį“, Europos centrinis bankas, 2016 m. sausio mėn.

Europos struktūrinių fondų ir nacionalinių fondų skyrė lėšų investicijoms į nuosavybę ir rizikos kapitalą. Malta jungia vietines ir ES lėšas, kad suteiktų MVĮ mokestinių lengvatų, dotacijų ar finansinių garantijų.

Keliose valstybėse narėse patobulintos nemokumo sistemos. Kroatija persvarstė įmonių ir fizinių asmenų nemokumo teisės aktus. Airija iš dalies pakeitė nemokumo sistemą, kad fizinių asmenų nemokumo ir bankroto sistema būtų naudojama dažniau. Ispanija sukūrė naują fizinių asmenų bankroto sistemą ir padidino įmonių bankroto procedūrų ir neteisminių procedūrų lankstumą.

5.2 Struktūrinių reformų tęsimas siekiant modernizuoti šalių ekonomiką

2016 m. metinėje augimo apžvalgoje Komisija pabrėžė, kad valstybėms narėms reikia efektyvaus koordinavimo siekiant didinti našumą ir konvergenciją, lankstumo ir saugumo pusiausvyros vykdant darbo rinkos politiką, didesnio produktų ir paslaugų rinkų integravimo ir konkurencingumo.

Užimtumas ir socialinė politika

Užimtumas didėja ir ES, ir euro zonoje. Nedarbas, įskaitant ir jaunimo nedarbą, mažėja. Tačiau ilgalaikis nedarbas 2015 m., palyginti su 2014 m., dar labiau išaugo, nors per metus pastebėta laipsniškas mažėjimas. 10,5 mln. žmonių, t. y. 48 proc. visų bedarbių, yra ilgalaikiai bedarbiai. Jaunimo nedarbo lygis siekia 20 proc., t. y. darbo neturi keturi su puse milijono jaunuolių. Kai kuriose valstybėse narėse nemažai jaunų žmonių išvyksta iš šalies. Graikijoje, Ispanijoje, Kroatijoje ir Italijoje jaunimo nedarbas siekia 40 proc. ar daugiau. Be to, kai kuriose valstybėse narėse santykinai daug jaunų žmonių nei nedirba, nei mokosi ir nei dalyvauja mokymuose (Bulgarijoje ir Italijoje jų daugiau kaip 20 %).

Siekiant stiprinti ES konkurencingumo poziciją ir toliau svarbu, kad vidutiniu laikotarpiu realusis darbo užmokestis nesiliautų kitęs pagal našumą. Daugelis šalių dėjo pastangas pagerinti darbo rinkų pajėgumą prisitaikyti ir įmonių augimo sąlygas. Pavyzdžiui, panaikintos kai kurios įmonėms taikomos ribų taisyklės ir pagerintas darbo ginčų rezultatų nuspėjamumas. Dėl viso to įmonėms gali būti lengviau įdarbinti naujus žmones. Nors darbo užmokesčio kaita ES apskritai buvo derinama prie našumo, keliose valstybėse narėse šios srities pažanga menka. Kaip siūlyta 2015 m. konkrečioms šalims skirtose rekomendacijose, tarpšakiniai darbo užmokesčio augimo ribojimo susitarimai dėl 2014–2015 m. buvo sudaryti Suomijoje, o dėl 2015–2017 m. – Ispanijoje. Nauji minimalaus darbo užmokesčio nustatymo mechanizmai buvo patvirtinti Airijoje, o Vokietijoje nustatytas nacionalinis minimalus darbo užmokestis.

Reikia dėti daugiau pastangų siekiant įveikti darbo rinkų segmentaciją. Sumažinus neterminuotų darbo sutarčių ir nestandartinių sutarčių reglamentavimo skirtumus, darbdaviai gali noriau siūlyti neterminuotas darbo sutartis ir kurti pastovias darbo vietas. Tai skatins darbdavius ir darbuotojus investuoti į gebėjimų lavinimą ir mokymąsi visą gyvenimą. Reformos šioje srityje tęstos 2015 m., laikantis konkrečioms šalims skirtų rekomendacijų, ypač šalyse, kuriose didelis darbo rinkos dvilypumas, tokiose kaip Italija ir Lenkija. Vykdydama visapusišką darbo rinkos reformą, Italija supaprastino sutarčių sistemą ir darbo teisės procedūras ir taip sumažino sugražinimo į darbą galimybes nepagrįsto atleidimo atveju.

Jau trečius metus įgyvendinama Jaunimo garantijų iniciatyva duoda rezultatų. Jaunimo padėtis ES gerėja; priemonės, padedančios sėkmingiau pereiti iš švietimo sistemos į darbo rinką buvo sustiprintos, be kita ko, vykdant ankstyvą nedarbinių, nestudijuojančių ir

nesimokančių jaunuolių aktyvumo skatinimą ir aktyvų jų informavimą. Kaip keli iš pagrindinių rezultatų paminėtina geresnė aprėptis, jaunimui labiau pritaikyta valstybinių užimtumo tarnybų parama, geriau parengtos jaunimui skirtos aktyvios darbo rinkos politikos priemonės ir didesnis dėmesys kokybiškai pameistrystei. Su Jaunimo garantijų iniciatyva susijusios reformos vykdytos sparčiau, ypač tose valstybėse narėse, kuriose esama didelių problemų, pavyzdžiui, Italijoje ir Portugalijoje, ir valstybėse narėse, gaunančiose ES finansinę paramą, sudarančią sąlygas imtis novatoriškų didelio masto priemonių ir struktūrinių reformų.

Nors į darbo rinką grąžinant bedarbius padaryta pažanga, reikalinga tolesnė aktyvios darbo rinkos politikos reforma. Kai kurios valstybės narės, pvz., Ispanija, Prancūzija, Latvija ir Suomija, pradėjo taikyti naujas aktyvias priemones, skirtas ilgalaikiams bedarbiams. Italija pradėjo reformuoti aktyvios darbo rinkos politikos valdymą ir stiprina sąsajas su pasyvia politika. Tačiau liko spręstinių problemų, pavyzdžiui, nepakankamai koordinuojamas užimtumo ir socialinių tarnybų darbas, vangiai įsitraukia darbdaviai ir trūksta partnerystės su jais, aktyvios darbo rinkos politikos priemonės aprėpia santykinai nedaug dalyvių ir jų finansavimas nepakankamas. Be to, kai kuriose šalyse nėra individualiai pritaikytų modelių, pagrįstų profiliavimu, įgūdžių tinkamumu arba intensyviomis konsultacijomis. Tarybos rekomendacijoje dėl ilgalaikių bedarbių integracijos į darbo rinką¹⁵, kurią Taryba priėmė 2015 m. gruodžio mėn., valstybėms narėms pateikiamos gairės, kaip aktyviau spręsti ilgalaikio nedarbo problemą.

Kovoje su skurdu reikalingos kompleksiškos atsakomosios politikos priemonės. Daugelis valstybių narių ėmėsi ar imasi veiksmų socialinės paramos srityje, ypač susijusių su minimalių pajamų tinkamumu ir (arba) aprėptimi. Atsižvelgiant į tai, kad pajamų rėmimas turėtų būti derinamas su darbo rinkos poreikių atitikimu, kuriamos įvairios finansinės ir nefinansinės paskatos, padėsiančios lengviau sugrįžti į darbo rinką. Tai, be kita ko, bedarbio pašalpų sistemų tobulinimas Danijoje ir Italijoje ir lengvatos įsidarbinusiems asmenims Maltoje. Siekiant užtikrinti pusiausvyrą tarp skurdo mažinimo ir dalyvavimo darbo rinkoje didinimo tikslų, kai kurios valstybės narės, pavyzdžiui, Jungtinė Karalystė, mėgina įvairias pašalpas integruoti į platesnio masto schemas. Susirūpinus dėl to, kokį poveikį turės augantis skurdą patiriančių vaikų skaičius, kai kurios valstybės narės ėmėsi didinti atitinkamas socialines išmokas. Užtikrinant romų įtrauktį valstybėse narėse, kuriose tai aktualu, pasiekta nedaug.

Kai kuriose valstybėse narėse ypač aktualus sėkmingos migrantų ir pabėgėlių integracijos uždavinys. Didelis per praėjusius metus atvykusių migrantų ir pabėgėlių skaičius tapo didžiu iššūkiu daugeliui valstybių narių ir ES. Tačiau jis taip pat reiškia galimybę, ypač demografinius pokyčius patiriančioms valstybėms narėms. Ankstesnių pabėgėlių srautų patirtis rodo, kad integruodamiesi į darbo rinką jie gali dažniau susidurti su sunkumais nei vidutiniai trečiųjų šalių piliečiai. Siekiant sėkmingos integracijos reikia, be kita ko, iš anksto įvertinti gebėjimus, greitai pripažinti kvalifikaciją ir tinkamai mokyti kalbos, kad greitai ir efektyviai atsivertų galimybės patekti į darbo rinką, naudotis sveikatos priežiūros paslaugomis ir susirasti būstą. Kadangi nemažai migrantų yra vaikai ir jaunimas (apie 26 proc.), ypač skubiai reikia pritaikyti švietimo sistemas ir pasiūlyti pritaikytą pagrindinių ir kalbinių įgūdžių ugdymo programų. Be to, ypatingą dėmesį tikslinga skirti moterų integracijai.

Švietimo ir mokymo sistemų rezultatai tebekelia susirūpinimą daugelyje valstybių narių. Nors mokyklos nebaigusiu asmenų dalis sumažėjo vidutiniškai iki 11,1 proc., devynios valstybės narės vis dar nesiekia strategijos „Europa 2020“ pagrindinio tikslo – 10 proc. Šie struktūriniai trūkumai kelia grėsmę Europos augimo potencialui. Daugelis valstybių narių

¹⁵ Tarybos dokumentas 14361/15.

kuria gebėjimų strategijas ir įgyvendina švietimo sistemų struktūrines reformas. Čekija patvirtino aukštojo mokslo reformą, Bulgarija priėmė ikimokyklinio ir mokyklinio ugdymo įstatymą, kuriuo sukurta visapusiška teisinė sistema, padėsianti gerinti kokybę ir vienodinti galimybes pradinio ir vidurinio ugdymo pakopose. Italija įvykdė švietimo reformą, kuria didinama mokyklų autonomija, įvedamas nuopelnais grindžiamas mokytojų atlyginimų komponentas ir patobulinama mokytojų įdarbinimo sistema.

Darbo jėgai tenkanti mokesčių našta turėtų būti dar labiau sumažinta. Daugelis valstybių narių ėmėsi darbo jėgos apmokestinimo mažinimo priemonių. Pavyzdžiui, Estija ir Prancūzija ėmėsi priemonių sumažinti darbo jėgos apmokestinimą nedideles pajamas gaunantiems gyventojams. Be to, darbo jėgos apmokestinimo reformos įgyvendintos kai kuriose valstybėse narėse, kuriose nedarbo lygis aukštas, pavyzdžiui, Belgijoje, Ispanijoje ir Italijoje. Tačiau darbo jėgos mokesčių pleištas, kurį ypač junta mažas pajamas gaunantys asmenys, keliose valstybėse narėse tebėra didelis, o kai kuriose šalyse net padidėjo.

Verslo aplinka ir tinklų pramonė

Verslui ir užimtumui palankesnė reglamentavimo aplinka skatins privačias investicijas. Gerinant viešojo administravimo praktiką, naikinant korupciją, didinant skaidrumą, užtikrinant taisyklių paprastumą ir nuspėjamumą didėja konkurencingumas, auga ekonomika ir kuriamos darbo vietos. Šioje srityje pasiekta pažanga. Italija ėmėsi priemonių reformuoti ir paspartinti nuosavybės netekimo dėl nemokumo procedūras. Prancūzija toliau įgyvendino plataus užmojo paprastinimo darbotvarkę, kurią dabar sudaro daugiau nei 600 priemonių, kurių trečdalis jau įgyvendinta. Kroatija padarė tam tikrą pažangą gerindama iki bankroto bylos iškėlimo juridiniams asmenims taikomą sistemą ir juridinių asmenų bankroto sistemą. Malta įdiegė keletą naujų technologinių ir procedūrinių sistemų, kad civiliniuose teismuose sumažėtų biurokratijos ir delsimo. Latvija padarė didelę pažangą tarpininkavimo ir arbitražo sistemų srityje. Teismų reforma pasistūmėjo Italijoje, Latvijoje ir Slovėnijoje, tačiau tam tikrose valstybėse narėse dar reikia užtikrinti teismų sistemos kokybę, nepriklausomumą ir veiksmingumą.

Dar yra galimybių mažinti biurokratizmą, stiprinti administravimo veiksmingumą ir reglamentavimo kokybę. Licencijavimo procedūros dar labai vilkinamos, ir daugiau nei dviejuose trečdaliuose valstybių narių naujai įmonei įsteigti reikia daugiau nei 100 EUR (ši riba pasiūlyta Smulkiojo verslo akte). Struktūrinės reformos dažnai vėluoja dėl nepakankamų įgyvendinimo gebėjimų ir nestabilių institucinių struktūrų. Viešųjų investicijų veiksmingumą dažnai mažina su projekto vertinimu, viešuoju pirkimu, įgyvendinimu ir silpnu skirtingų valdžios lygmenų koordinavimu susiję trūkumai. Daugelyje valstybių narių įmonėms vis dar neteikiamos pažangios gerai integruotos e. valdžios paslaugos.

Viešųjų pirkimų srityje reikia tolesnių pastangų. Kai kuriose valstybėse narėse viešųjų pirkimų srities trūkumai lieka viena pagrindinių priežasčių, dėl kurių vykdamt Europos struktūrinių ir investicijų fondų lėšų panaudojimo auditą nustatomi pažeidimai. Tai atgraso nuo investicijų ir trukdo tinkamai veikti bendrajai rinkai. Viešieji pirkimai taip pat yra sritis, kurioje nerimaujama dėl korupcijos.

Investicijos į energetikos ir transporto tinklus padeda geriau integruoti rinkas ir gerina jų veikimą, didina tiekimo saugumą ir yra labai svarbus perėjimo prie mažo anglies dioksido kiekio technologijų ekonomikos veiksnys. Pavyzdžiui, nutiesus elektros ir dujų tinklų jungtis tarp Ispanijos ir Prancūzijos labai pagerės tiekimo saugumas ir energijos rinkų veikimas. Toliau investuojama į elektros energijos pralaidumą ir į dujų jungtis Baltijos valstybėse ir tarp jų siekiant integruoti tas valstybes nares į europinius energetikos tinklus ir energijos rinkas. Neseniai baigus įrengti elektros energijos jungtis tarp trijų Baltijos valstybių

ir Lenkijos, Suomijos ir Švedijos jungčių pajėgumas pasiekė maždaug 25 proc., ir tebevykdomos investicijos į jungtis tarp Baltijos valstybių. Ispanijoje buvo įsteigtas fondas, kurio lėšomis bus gerinama šalies vidaus prieiga prie jūrų uostų.

Norint modernizuoti ES ekonomiką reikia sukurti trūkstamą skaitmeninių ryšių tinklų infrastruktūrą. Aukštos kokybės ryšių tinklų paklausa turėtų, kaip numatyta, didėti, ir jos neturėtų stabdyti vėluojanti pasiūlos reakcija. Nepaisant didelių pastangų didinti naujos kartos ryšių infrastruktūros tinklų aprėptį, kai kuriose šalyse bus sunku pasiekti skaitmeninės darbotvarkės tikslus ir užtikrinti, kad visiems naudotojams iki 2020 m. būtų prieinami 30 Mbps ar didesnės spartos naujos kartos tinklai.

Reformos prekių ir paslaugų rinkose

Daugelyje ES valstybių narių išlikę daug paslaugų sektoriaus apribojimų. Kaip rodo naujausi Komisijos skaičiavimai, paskelbti su bendrosios rinkos strategija¹⁶, reglamentavimo apribojimai turi įrodytos neigiamos įtakos investicijoms, ekonomikos augimui ir užimtumui.

Istoriniai Europos semestro rezultatai šioje srityje įrodo, kad reformos atsiperka. EBPO¹⁷ apskaičiavo, kad dėl 2012 m. Italijoje įvykdytų reformų per penkerius metus po įgyvendinimo BVP turėtų padidėti 1,5 procentinio punkto. Daugelis šių reformų atitiko Italijai pateiktas Europos semestro rekomendacijas. Kitos reformos akivaizdžių rezultatų atnešė greičiau. Pagal 2012 m. pateiktą rekomendaciją Ispanijai pritaikius skubaus verslo liudijimų išdavimo komercinių įstaigų atidarymo tikslais metodą, 2013 m. pirmąjį pusmetį veiklą pradėjo 7 000 naujų įstaigų.

Iš šalių ataskaitų matyti teigiama, tačiau paslaugų rinkos reformų pažanga daugelyje valstybių narių dar lėta. Siekiant modernizuoti ES ekonomiką labai svarbu, kad verslo paslaugų sektorius padėtų didinti gamybos ir kitų paslaugų sektorių našumą. Ypač svarbu reaguoti į apribojimų mastą ir skaičių profesionalių verslo paslaugų, ypač inžinerijos, apskaitos, architektūros, teisinių paslaugų, rinkose.

Profesinių paslaugų reformos galėtų būti labai naudingos, bet jos vyksta itin vangiai. Po 2011 m. rekomendacijos Slovėnija 2012 m. priėmė programą, skirtą profesijų reglamentavimui sumažinti. Vėlesniais metais buvo priimtos kitos rekomendacijos, pagal kurias šiuo metu visiškai atšauktas kelių sektorių (statybos, mažmeninės prekybos, turizmo) profesijų reglamentavimas arba supaprastintos galimybės verstis tomis profesijomis. Lenkija 2012 m. pradėjo laipsnišką plataus masto reglamentuojamųjų profesijų reformų procesą. Reforma apėmė 248 profesijas: kliūtys užsiimti dauguma jų buvo panaikintos iš dalies, o verstis 70 iš jų kliūčių visai nebeliko. 2015 m. Lenkija įgyvendino trečią ir paskutinį šios reglamentavimo panaikinimo reformos etapą. Po 2014 m. šaliai skirtos rekomendacijos dėl teisinių paslaugų Airija iki 2015 m. pabaigos padarė didelę pažangą ir priėmė teisės aktus, kuriais atveriamos tos rinkos.

Statybos sektorius gali labai prisidėti prie atsigavimo stiprinimo, tačiau tam reikia reformų. Sektorius po krizės atsigauna lėtai ir sunkiai, ir reformos padidintų jo aktyvumą, tačiau netvarus ikikrizinis lygis neturėtų būti laikomas orientyru. 2015 m. Komisija atliko nuodugnią kliūčių statybų sektoriuje peržiūrą ir dar kartą įsitikino, kad valstybės narės taiko labai skirtingą praktiką.

¹⁶ COM(2015) 550.

¹⁷ OECD, „Italy. Structural Reforms: Impact on Growth and Employment“, 2015 m. vasario mėn.

Siekiant pašalinti reglamentavimo apribojimus, pastaraisiais metais konkrečiai šaliai skirtos rekomendacijos dėl statybų sektoriaus buvo pateiktos Danijai, Vokietijai, Lietuvai, Lenkijai, Slovakijai ir Švedijai. Iki šiol padaryta nedidelė pažanga. 2015 m. birželio mėn. Lenkijoje naujuoju statybos įstatymu supaprastintos su statyba susijusios administracinės prievolės. Tačiau juo išspręsta tik nedaugelis problemų. Švedijoje tyrimų komisijai pavesta ištirti ir parengti pasiūlymus, kaip padidinti konkurenciją būsto statybos ir statybinių medžiagų sektoriuose. Siekiant supaprastinti administracines žemės naudojimo ir statybos leidimų išdavimo procedūras, 2015 m. rugsėjo mėn. Slovakijoje iš dalies pakeistas statybos įstatymas.

Sparčiau vykdamas reformas, kuriomis mažinamos reglamentavimo kliūtys mažmeninės prekybos sektoriuje, poveikis būtų labai teigiamas. Sumažinus kliūtis padidėtų konkurencinis spaudimas, dėl kurio gerėtų rinkos struktūra ir investavimo dinamika, o tai pritrauktų į rinką veiksmingesnes ir novatoriškesnes įmones. Vartotojai galėtų pirkti pigiau, gauti įvairesnių, novatoriškesnių ir kokybiškesnių prekių, ir taip būtų skatinamas vartojimas.

Apskritai valstybės narės padarė tam tikrą pažangą gerindamos reglamentavimo aplinką mažmeninės prekybos sektoriuje, tačiau reikia dėti daugiau pastangų. Visų pirma būtų galima gerinti įsisteigimo sąlygas. Suomija panaikino įstatymą, kuriuo reglamentuojamas darbo laikas, ir ėmėsi priemonių pagerinti įsisteigimo sąlygas mažmeninės prekybos sektoriuje, iš dalies pakeisdama žemės naudojimo planavimo tvarką. Ispanijoje 2014 m. mažmeninės prekybos sektoriaus reforma atvėrė galimybes gerinti įsisteigimo ir veiklos sąlygas. Tačiau ši reforma galės būti naudinga tik tuo atveju, jei autonominiai regionai priims reikiamus įgyvendinimo aktus.

Šalių ataskaitose taip pat pabrėžiama būtinybė tęsti reformas, kuriomis siekiama mažinti kliūtis produktų rinkose. Italija pastaraisiais metais ėmėsi reformų, kuriomis mažinami rinkos apribojimai ir didinama konkurencija: 2012 m. ji priėmė liberalizavimo teisės aktų rinkinį, o vėliau patvirtino privatizavimo planą ir konkurencijos įstatymą. Tikimasi, kad dėl didesnės konkurencijos energetikos ir telekomunikacijų sektoriuose ir dėl privatizavimo plano 2020 m. BVP galėtų padidėti beveik 0,2 proc. Kai kuriose valstybių narių produktų rinkose, pavyzdžiui, elektros, dujų, telekomunikacijų, pašto, geležinkelių ir kelių transporto sektoriuose, reglamentavimo našta vis dar palyginti didelė.

Valstybių narių reformos išteklių naudojimo efektyvumui didinti ir žiedinei ekonomikai kurti padės skatinti investicijas. Keletas valstybių narių jau žengia šia linkme. Žiedinės ekonomikos programos įdiegtos Belgijoje ir Nyderlanduose. Portugalija patvirtino įsipareigojimus dėl žaliojo augimo: parengė platų kompleksą priemonių, kuriomis skatinamas perėjimas prie žaliosios mažo anglies dioksido kiekio technologijų ekonomikos, kurioje ištekliai naudojami efektyviau.

Inovacijos

Inovacijos yra ekonomikos modernizavimo veiksnys, kuris pritraukia investicijas ir palaiko ekonomikos augimą. Norint sudaryti sąlygas inovacijoms reikia finansinių paskatų ir glaudesnių verslo ir akademinės bendruomenės sąsajų. Siekiant skatinti mokslinius tyrimus, technologinę plėtrą ir inovacijas, vis daugiau valstybių narių taiko netiesioginės paramos priemones, tokias kaip mokesčių lengvatos. Pavyzdžiui, Lenkija 2016 m. pradžioje patvirtino naujas mokslinių tyrimų ir technologinės plėtros mokesčių paskatas. Priimta ir naujų atleidimo nuo mokesčių priemonių, taikomų lėšoms, skiriamoms reikalavimus atitinkančių įmonių akcijoms pirkti. Tai, tikimasi, suteiks stimulą finansuoti nuosavą novatoriškų įmonių

kapitalą. Estija ėmėsi iniciatyvos skatinti inovacijas viešųjų pirkimų srityje ir finansavo keletą technologijų centrų ir inovacijų talonų sistemas, kurios sudaro sąlygas mažosioms ir vidutinėms įmonėms bendradarbiauti su universitetais ir kompetencijos centrais. Tačiau ryšys tarp akademinės bendruomenės, mokslinių tyrimų ir verslo inovacijų turi būti stiprinamas daugelyje valstybių narių, ypač tose, kuriose bendras inovacijų veiklos rezultatai pastaruoju metu stagnavo ar netgi sumenko, ir tose, kuriose išlikęs labai didelis atotrūkis nuo inovacijų lyderių veiklos rezultatų, nepaisant neseniai pasiektos pažangos.

5.3 Atsakinga fiskalinė politika

Nors nominalus biudžeto deficitas pastaraisiais metais buvo gerokai sumažintas ir, kaip prognozuojama, toliau mažės, keletas valstybių narių neatitinka reikalavimų pagal Stabilumo ir augimo paktą. Prognozuojama, kad 2014 m. aukščiausią tašką pasiekęs skolos ir BVP santykis palaipsniui mažės. 2015–2017 m. deficitas didžia dalimi mažėjo dėl ekonomikos atsigavimo ir mažesnių išlaidų palūkanoms, o kiti įplaukų ir išlaidų straipsniai apskritai yra ekspansinio pobūdžio. Todėl laukiama, kad po kelerių metų nuoseklaus mažėjimo struktūrinis deficitas euro zonoje šiek tiek padidės, o Europos Sąjungoje stabilizuosis. Fiskalinę politiką reikėtų vertinti atsižvelgiant į du tikslus: ilgalaikį viešųjų finansų tvarumą ir poreikį remti nuosaikų atsigavimą.

Augimą būtų galima remti pajamų ir išlaidų struktūrą konstruojant taip, kad ji būtų palankesnė augimui. Būtina ir toliau mažinti darbo jėgai tenkančią mokesčių naštą. Pasinaudojant laimėjimais, pasiektais kovojant su mokesčių vengimu ir gerinant mokesčių administravimą, reikia dėti daugiau pastangų, kad mokesčių sistemos būtų teisingesnės ir efektyvesnės, šalinti priemones, atgrasančias nuo darbo vietų kūrimo, pirmenybę teikti augimą skatinančioms išlaidoms ir išsaugoti rentabilias viešąsias investicijas. Todėl projektuojamas tolesnis valstybės investicijų ir BVP santykio mažėjimas 2015–2017 m. laikotarpiu rodo, kad reikia dėti daugiau pastangų.

1 langelis. Nauja priežiūros pagal Stabilumo ir augimo paktą informacija

2015 m. lapkričio mėn. paskelbtame 2016 m. euro zonos valstybių narių biudžeto planų projektų vertinime Komisija nurodė, kad keturių valstybių (Ispanijos, Italijos, Lietuvos ir Austrijos¹⁸) planuose slypi rizika, kad bus pažeistos Stabilumo ir augimo pakto nuostatos. Nustatyta, kad septynios šalys (Belgija, Airija, Prancūzija, Latvija, Malta, Slovėnija ir Suomija) iš esmės laikosi su 2016 m. susijusių reikalavimų, o Vokietija, Estija, Liuksemburgas, Nyderlandai ir Slovakija jų laikosi. Portugalija pateikė biudžeto plano projektą ne iki termino, bet tik 2016 m. sausio 22 d., nes 2015 m. spalio mėn. šalyje vyko rinkimai ir reikėjo laiko naujai vyriausybei sudaryti.

Kai daugumos valstybių narių 2016 m. biudžetai jau patvirtinti, pagal Komisijos 2016 m. žiemos prognozes galima įvertinti, kaip valstybės narės atsižvelgė į Komisijos nuomones biudžeto planų projektuose ir kaip jos vykdė Euro grupėje prisiimtus savo įsipareigojimus.

- Projektuojama, kad Ispanija nepasieks nominalaus deficito tikslo ir iki 2016 m. laiku neatliks ilgalaikio ištaisymo, o rekomenduota fiskalinė pastanga neįgyvendinta.
- Komisija toliau atidžiai stebi, kaip skolos kriterijų atitinka Belgija, Suomija ir Italija, ir pabrėžia, kad labai svarbu toliau griežtai vykdyti pagal Paktą rekomenduotą struktūrinį koregavimą. Remdamasi 2015 m. rezultatų duomenimis, gausimomis stabilumo programomis ir Komisijos 2016 m. pavasario

¹⁸ Patikslinus planuotas papildomas išlaidas, susijusias su ypač didelio pabėgėlių ir migrantų skaičiaus atvykimu, nustatyta, kad Austrijos biudžeto projekto planas iš esmės atitinka reikalavimus.

prognozėmis, Komisija pakartotinai įvertins padėtį gegužės mėn.

- Portugalija pateikė biudžeto plano projektą 2016 m. sausio 22 d. Nuomonėje apie biudžeto plano projektą Komisija teigė, kad dėl vyriausybės planų gali būti pažeistos Stabilumo ir augimo pakto nuostatos, ir pakvietė valdžios institucijas per biudžeto procedūras imtis reikiamų priemonių, kad 2016 m. biudžetas atitiktų Stabilumo ir augimo paktą. Atsižvelgdama į Portugalijos nacionalinę reformų programą, Komisija pakartotinai įvertins padėtį gegužės mėn.

Europos semestro kontekste Komisija stebės visų valstybių narių biudžeto pokyčius, atsižvelgdama į balandžio viduryje pateiktinas nacionalines reformų programas ir konvergencijos programas, o gegužės mėn. pateiks rekomendacijas ir atliks kitus pagal paktą numatytus procedūrinius veiksmus.

Be to, šalių ataskaitose vertinamas ir valstybių narių atsakas į rekomendacijas, kuriomis jos ragintos stiprinti fiskalinės politikos institucinį aspektą ir ilgalaikiškumą.

Fiskalinės institucijos ir valdymas; ilgalaikis viešųjų finansų tvarumas

Daugelis valstybių narių ėmėsi priemonių stiprinti įvairius savo fiskalinių sistemų aspektus. Pažanga padaryta siekiant stiprinti nacionalines fiskalines sistemas, nes tai labai svarbu norint pasiekti ir išlaikyti tinkamą fiskalinę politiką. Bulgarija priėmė teisės aktus, kuriais nustatoma nuokrypių ištaisymo tvarka, Kroatija dėjo tam tikras pastangas gerinti biudžeto planavimo tikslumą ir griežtinti išlaidų kontrolę, Portugalija toliau reformavo biudžeto sistemos įstatymą, o Slovėnija priėmė konstitucinės subalansuoto biudžeto taisyklės įgyvendinimo teisės aktus. Be to, daugumoje valstybių narių sukurtos arba sustiprintos nepriklausomos fiskalinės institucijos, kurios stebi, kaip taikomos nacionalinės fiskalinės taisyklės ir vykdomi fiskaliniai planai. Iki šiol Čekija ir Lenkija yra vienintelės valstybės narės, nepriėmusios teisės aktų dėl fiskalinių tarybų steigimo.

Komisija peržiūri, kaip perkeltos fiskaliniame susitarime nurodytos taisyklės¹⁹, kuriomis siekiama pagerinti nacionalinių ir ES fiskalinių sistemų derėjimą ir didinti atsakomybę už jas valstybėse narėse. Komisija pradeda konsultacijas su susitariančiosiomis šalimis, siekdama sudaryti joms galimybę iki Komisijos ataskaitos priėmimo 2016 m. pateikti pastabas dėl jos išvadų, kaip numatyta Sutarties dėl stabilumo, koordinavimo ir valdysenos ekonominėje ir pinigų sąjungoje 8 straipsnio 1 dalyje.

Prognozuojamas su visuomenės senėjimu susijusių išlaidų didėjimas galėtų kelti grėsmę viešųjų finansų tvarumui vidutiniu ir ilguoju laikotarpiu. Europos Sąjungoje, ypač euro zonoje, visuomenė sparčiai senėja. Prognozuojama, kad ateinančius keturis dešimtmečius kasmet darbingo amžiaus gyventojų mažės vidutiniškai 0,4 proc. Visuomenės senėjimas daro tiesioginį poveikį viešiesiems finansams, nes auga išlaidos pensijoms, sveikatos priežiūrai ir ilgalaikiai priežiūrai. Jei nebus imtasi taisyklių priemonių, daugiau kaip pusė valstybių narių susidurs arba su vidutinėmis arba didelėmis tvarumo problemomis²⁰. Daugelyje šalių padaryta nebloga pažanga, ir nuo krizės pradžios ilgalaikio tvarumo uždavinių sumažėjo, visų pirma, dėl neseniai įgyvendintų pensijų reformų ir pastarojo meto fiskalinio konsolidavimo. Tačiau vis dar neišspręstos problemos, kurias žada prognozuojami su visuomenės senėjimu susijusių išlaidų pokyčiai.

Pensijų sistemų reformų pažanga valstybėse narėse nevienoda. Daugelio valstybių narių (Belgijos, Bulgarijos, Kroatijos, Lietuvos, Liuksemburgo, Maltos, Austrijos, Lenkijos, Portugalijos, Rumunijos ir Slovėnijos) praėjusių metų konkrečiai šaliai skirtose

¹⁹ T. y. Sutarties dėl stabilumo, koordinavimo ir valdysenos ekonominėje ir pinigų sąjungoje fiskalinė dalis.

²⁰ Fiskalinio tvarumo iššūkiai vertinami Europos 2016 m. Komisijos dokumente „Fiscal Sustainability Report 2015“ (paskelbta leidinyje „European Economy, Institutional papers“, Nr. 18.)

rekomendacijose pensijų sistema įvardyta kaip ilgalaikis iššūkis. Belgija patvirtino paskutinę pensijų reformos dalį, dėl kurios susitarta 2014 m.: pensinis amžius padidintas iki 66 metų 2025 m. ir iki 67 m. 2030 m. 2015 m. lapkričio mėn. pensijų reformos teisės aktai patvirtinti Suomijos parlamente: anksčiausias senatvės pensijos amžius bus palaipsniui didinamas iki 65 metų 2025 m. Nuo 2027 m. anksčiausias senatvės pensijos amžius bus susietas su tikėtina gyvenimo trukme, kad darbo stažo ir laikotarpio gaunant pensiją santykis liktų toks kaip 2025 m. Prancūzijoje tikimasi, kad dėl 2015 m. spalio mėn. socialinių partnerių pasiekto susitarimo pagerės finansinė papildomos pensijų sistemos padėtis.

Kai kurių valstybių narių konkrečiai šaliai skirtose rekomendacijose raginta ypatingą dėmesį skirti sveikatos priežiūros sistemoms. Sveikatos priežiūros sistemų reformų, kurių tikslas yra užtikrinti paslaugų veiksmingumą ir įperkamumą, pažanga valstybėse nevienoda. Airija, Ispanija ir Rumunija ėmėsi priemonių kontroliuoti išlaidas vaistams. Rumunija padarė pažangą didindama išteklių naudojimo efektyvumą; Airija daug nuveikė diegdama veikla pagrįstą finansavimą. Slovakija sustiprino bendrosios praktikos gydytojų vaidmenį nukreipiant pacientus pas specialistus, sugriežtino finansinio audito ir patobulino informacinę sistemą. Čekija didina ligoninių darbo efektyvumą, draudikų ir sveikatos paslaugų teikėjų sutarčių skaidrumą ir viešųjų pirkimų procedūrų centralizavimą. Kai kuriose valstybėse narėse pradėtos reformos turi būti tęsiamos ir plečiamos, kad būtų užtikrinta tvari sveikatos priežiūros sistemų finansavimo bazė ir visų gyventojų galimybė naudotis efektyvia sveikatos priežiūra.

6. TOLESNI ŽINGSNIAI

Po diskusijų Taryboje ir platesnio dialogo su Europos Parlamentu, socialiniais partneriais ir suinteresuotaisiais subjektais 2016 m. vasario 18–19 d. susitikusi Europos Vadovų Taryba patvirtino euro zonos ekonominės politikos rekomendacijas.

Šalių ataskaitose pateikta analizė bus aptarta su valstybėmis narėmis dvišaliuose susitikimuose. Komisijos pirmininko pavaduotojai ir Komisijos nariai lankysis valstybėse narėse ir susitiks su vyriausybėmis, nacionaliniais parlamentais, socialiniais partneriais ir kitais suinteresuotaisiais subjektais.

Tikimasi, kad valstybės narės į nustatytas problemas atsižvelgs savo nacionalinėse reformų programose ir stabilumo ir konvergencijos programose, kurios turi būti paskelbtos ir pateiktos Komisijai iki balandžio mėn. vidurio. Komisija paragino valstybes nares rengiant savo nacionalines reformų programas aktyviai konsultuotis su nacionaliniais parlamentais ir socialiniais partneriais.

1 PRIEDĖLIS. INTEGRUOTA MAKROEKONOMINIO IR FISKALINIO DISBALANSO PRIEŽIŪRA.

	2016 m. nuodugnių apžvalgų pagal makroekonominio disbalanso procedūrą (MDP) ²¹ rezultatai	Stabilumo ir augimo paktas (VLT – vidutinio laikotarpio tikslas/PDP – perviršinio deficito procedūra) ²²	Pastabos ir pakeitimai (2016 m. kovo 8 d. padėtis)
BE	Disbalanso nėra	Prevencinė dalis VLT dar nepasiektas, taikoma pereinamojo laikotarpio skolos taisyklė ²³	MDP nebetaikoma
BG	Perviršinis disbalansas	Prevencinė dalis VLT dar nepasiektas	
CZ		Prevencinė dalis VLT pasiektas	
DK		Prevencinė dalis VLT dar nepasiektas	
DE	Disbalansas	Prevencinė dalis VLT viršytas, taikoma skolos taisyklė	
EE	Disbalanso nėra	Prevencinė dalis VLT viršytas	
IE	Disbalansas	Taisomoji dalis Perviršinis deficitas, ištaisymo terminas 2015 m. VLT dar nepasiektas, taikoma pereinamojo laikotarpio skolos taisyklė ²⁴	
EL		Taisomoji dalis Perviršinis deficitas, ištaisymo terminas 2016 m.	Taikoma speciali finansinės pagalbos programa
ES	Disbalansas	Taisomoji dalis Perviršinis deficitas, ištaisymo terminas 2016 m.	Komisijos savo iniciatyva priimama fiskalinė rekomendacija dėl rizikos laiku neištaisyti disbalanso
FR	Perviršinis disbalansas	Taisomoji dalis Perviršinis deficitas, ištaisymo terminas 2017 m.	
HR	Perviršinis disbalansas	Taisomoji dalis Perviršinis deficitas, ištaisymo terminas 2016 m.	

²¹ Disbalanso ir perviršinio disbalanso kategorijos reiškia, kad turi būti pradėtas specialus stebėjimas, kurio konkreti tvarka parengiama pagal uždavinių mastą.

²² Skirstymas į kategorijas pagrįstas prognozuojamais 2016 m. duomenimis, kuriais paremtos Komisijos 2016 m. žiemos prognozės.

²³ Skolos taisyklė – kai skolos santykis su BVP viršija 60 % BVP pamatinę vertę, valstybei narei pradėdama taikyti perviršinio deficito procedūrą, jei atsižvelgus į visus svarbius veiksnius ir ekonominio ciklo poveikį atotrūkis tarp skolos lygio ir 60 % pamatinės vertės kasmet nesumažėja viena dvidešimtąja (skaičiuojant vidutiniškai per 3 metus). Pereinamojo laikotarpio skolos taisyklė – kiekvienai valstybei narei, kuriai taikoma perviršinio deficito procedūra, po perviršinio deficito ištaisymo suteikiamas trejų metų laikotarpis, kad ji įvykdytų skolos taisyklę. Tai nereiškia, kad skolos taisyklė tuo laikotarpiu visiškai netaikoma, nes tuo pereinamuoju laikotarpiu valstybės narės turėtų daryti pakankamą pažangą siekdamas įvykdyti taisyklę. Jei pereinamojo laikotarpio pažanga siekiant, kad skola neviršytų orientacinės vertės, įvertinama neigiamai, gali būti pradėta perviršinio deficito procedūra.

²⁴ Su sąlyga, kad remiantis 2015 m. rezultatų duomenimis bus atšauktas sprendimas dėl perviršinio deficito procedūros.

IT	Perviršinis disbalansas	Prevencinė dalis VLT dar nepasiektas, taikoma skolos taisyklė	
CY		Taisomoji dalis Perviršinis deficitas, ištaisymo terminas 2016 m. VLT dar nepasiektas, taikoma skolos taisyklė	Taikoma speciali finansinės pagalbos programa
LV		Prevencinė dalis VLT dar nepasiektas	
LT		Prevencinė dalis VLT dar nepasiektas	
LU		Prevencinė dalis VLT viršytas	
HU	Disbalanso nėra	Prevencinė dalis VLT dar nepasiektas, taikoma skolos taisyklė	MDP nebetaikoma
MT		Prevencinė dalis VLT dar nepasiektas, taikoma skolos taisyklė	
NL	Disbalansas	Prevencinė dalis VLT dar nepasiektas, taikoma pereinamojo laikotarpio skolos taisyklė	
AT	Disbalanso nėra	Prevencinė dalis VLT dar nepasiektas, taikoma pereinamojo laikotarpio skolos taisyklė	
PL		Prevencinė dalis VLT dar nepasiektas	
PT	Perviršinis disbalansas	Taisomoji dalis Perviršinis deficitas, ištaisymo terminas 2015 m. VLT dar nepasiektas, taikoma pereinamojo laikotarpio skolos taisyklė	
RO	Disbalanso nėra	Prevencinė dalis VLT dar nepasiektas	MDP nebetaikoma
SI	Disbalansas	Taisomoji dalis Perviršinis deficitas, ištaisymo terminas 2015 m. VLT dar nepasiektas, taikoma pereinamojo laikotarpio skolos taisyklė	
SK		Prevencinė dalis VLT dar nepasiektas	
FI	Disbalansas	Prevencinė dalis VLT dar nepasiektas, skola viršija 60 % BVP pamatinę vertę	
SE	Disbalansas	Prevencinė dalis VLT pasiektas	
UK	Disbalanso nėra	Taisomoji dalis Perviršinis deficitas, ištaisymo terminas 2016–2017 m.	MDP nebetaikoma

(2016 m. kovo 8 d. būklė)

2 PRIEDĖLIS. PAŽANGA SIEKIANT STRATEGIJOS „EUROPA 2020“ TIKSLŲ

Strategijos „Europa 2020“ tikslai ES	2010 m. duomenys	Naujausi duomenys	2020 m., remiantis naujausiomis tendencijomis
1. 20–64 m. gyventojų užimtumo lygio padidinimas mažiausiai iki 75 %	68,6 %	69,2 % (2014 m.) 70,5 % (2015 m. 3 ketvirtis)	Tikslas veikiausiai nebus pasiektas
2. Bendrų viešųjų ir privačiųjų investicijų į MTTP padidinimas iki 3 % BVP	1,93 %	2,03 % (2014 m.)	Tikslas veikiausiai nebus pasiektas
3a. Išmetamo šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekio sumažinimas bent 20 %, palyginti su 1990 m.	Sumažinimas 14,3 %	Sumažinimas 23 % (2013 m.)	Tikslas veikiausiai bus pasiektas
3b. Atsinaujinančių išteklių energijos dalies padidinimas iki 20 % visos suvartojamos energijos	12,8 %	16 % (2014 m.)	Tikslas veikiausiai bus pasiektas
Pastangos padidinti energijos vartojimo efektyvumą iki 20 %	5,6 % padidėjimas (pirminės energijos suvartojimo srityje)	15,7 % padidėjimas (2014 m.)	Tikslas veikiausiai bus pasiektas
4 a. Mokyklos nebaigusių asmenų skaičiaus sumažinimas iki mažiau nei 10 %	13,9 %	11,2 % (2014 m.)	Tikslas veikiausiai bus pasiektas
4b. 30–34 m. amžiaus gyventojų, turinčių aukštąjį išsilavinimą, dalies padidinimas mažiausiai iki 40 %	33,8 %	37,9 % (2014 m.)	Tikslas veikiausiai bus pasiektas
5. Skurdo ir socialinės atskirties rizikos panaikinimas bent 20 mln. žmonių	Padaugėjo 1,4 mln., palyginti su 2008 m. (atskaitos metais)	Padaugėjo 4,5 mln. (2014 m.)	Tikslas veikiausiai nebus pasiektas

3 PRIEDĖLIS. NUODUGNIŲ APŽVALGŲ REZULTATAI PAGAL VALSTYBES NARES.

Belgijoje nėra makroekonominio disbalanso. Prasti eksporto ir konkurencingumo rezultatai kartu su dideliu viešojo sektoriaus įsiskolinimu gali kelti riziką ateityje. Tačiau pastarojo meto pokyčiai leidžia manyti, kad eksporto rinkos dalys stabilizavosi, o darbo užmokesčio augimo tempas lėtėja. Nors viešojo sektoriaus įsiskolinimas yra didelis ir jo mažėjimo tendencija nėra tvirta, o tai rodo pažeidžiamumą, panašu, kad trumpalaikė rizika yra nuosaiki. Tarp pastarojo meto politikos priemonių yra darbo užmokesčio augimo ribojimas ir socialinio draudimo įmokų mažinimas. Siekiant užtikrinti ilgalaikį koregavimą, reikės struktūrinių darbo užmokesčio nustatymo sistemos reformų. Vangaus nominaliojo augimo sąlygomis reikia daugiau fiskalinių pastangų siekiant užtikrinti ilgalaikį viešųjų finansų tvarumą.

Bulgarijoje susidaręs paviršinis makroekonominis disbalansas. Šalies ekonomikai vis dar būdingas finansų sektoriaus pažeidžiamumas ir didelis įmonių įsiskolinimas didelio nedarbo sąlygomis. Nors bankų sektoriaus likvidumas ir pelningumas padidėjo, patikimesnį sektoriaus vertinimą galima parengti tik remiantis būsimu turto kokybės patikrinimu ir testavimais nepalankiausiomis sąlygomis. Su trintimi darbo rinkoje susijusios prisitaikymo problemos nulėmė tolesnį ilgalaikio nedarbo augimą, o gebėjimų paklausos ir pasiūlos neatitiktis trukdo kurti darbo vietas. Ateityje dar reikia visiškai įgyvendinti bankų priežiūros reformos ir plėtros planą ir tebėra labai svarbu padidinti nemokumo procedūros veiksmingumą; tam skirti teisės aktų pasiūlymai rengiami. Be to, reikia šalinti pažeidžiamumą ne bankų sektoriuje.

Vokietijoje susidaręs makroekonominis disbalansas. Didelis nuolatinis einamosios sąskaitos perteklius turi tarpvalstybinių pasekmių ir rodo, kad tiek viešajame, tiek privačiajame sektoriuose pernelyg daug taupoma ir vangiai investuojama. Mažos vidaus investicijos mažina augimo potencialą, o didelė priklausomybė nuo išorės paklausos tada, kai užsienio paklausa yra sumažėjusi, kelia makroekonominę riziką. Privatus vartojimas kiek išaugo, tačiau panašu, kad investavimas ilgai išliks menkas. Nepaisant turimų fiskalinio manevravimo galimybių ir palankių finansavimo sąlygų, viešosios investicijos sumažėjo ir priemonių, kurių imtasi joms didinti, nepakanka, kad būtų panaikintas investavimo į infrastruktūrą atotrūkis. Reikia tolesnių veiksmų siekiant palengvinti privataus investavimo sąlygas, be kita ko, vykdyti paslaugų sektoriaus reformą ir gerinti mokesčių sistemos veiksmingumą.

Estijoje disbalanso nėra. Dėl augančių vienetui tenkančių darbo sąnaudų šalis gali prarasti konkurencingumą, tačiau prognozuojama, kad jos bus nuosaikios, nes augs našumas ir mažės realiojo darbo užmokesčio augimas. Gerokai išaugo būsto kainos, tačiau jų augimas atitinka pajamų kaitą, ir prognozuojama, kad būsto pasiūla bus pritaikyta prie atsigaunančios paklausos. Tačiau tolesnis kainų augimas gali kelti grėsmę realiajai ekonomikai, todėl jam reikia skirti dėmesio. Reikia sustiprinti politikos pastangas didinti našumą ir didesnės pridėtinės vertės eksportą, o pastangos didinti darbo jėgos pasiūlą ir sumažinti darbo užmokesčio spaudimą dar ankstyvame etape. Įgyvendintos kelios makroprudencinės politikos priemonės, kurių poveikį būsto kainoms dar reikia įvertinti.

Airijoje susidaręs makroekonominis disbalansas. Pažeidžiamumą, nepaisant pagerėjusios padėties, lemia dideli turimi grynieji išorės įsipareigojimai ir valstybės bei privačiojo sektoriaus skola. Atsižvelgiant į didelį einamosios sąskaitos perteklių ir didesnę konkurencingumą, grynieji išorės įsipareigojimai staigiai mažėja. Augimui palankiomis sąlygomis mažėja valstybės ir privačiojo sektoriaus skola. Bankai yra pakankamai rekapitalizuoti, gerėja bankų pelningumas. Buvęs didelis neveiksnių paskolų lygis mažėja. Nepaisant 2014 m. vėl gerokai padidėjusių nekilnojamojo turto kainų, nėra akivaizdžių perversinimo įrodymų. Tačiau ekonomika ir toliau pažeidžiama, jei kiltų galimi dideli cikliniai

svyravimai ir išoriniai sukrėtimai. Imtasi įvairių priemonių, visų pirma vykdant finansinės pagalbos programą, kuriomis spręstos pagrindinės problemos, susijusios su bankų sektoriaus tvarkymu, nemokumo sistemomis, būsto rinka ir fiskaliniu tvarumu.

Ispanijoje susidaręs makroekonominis disbalansas.. Didelis disbalansas dėl išorės ir vidaus (valstybės ir privačiojo sektoriaus) skolos toliau lemia pažeidžiamumą esant dideliame nedarbui ir turi tarpvalstybinių pasekmių. Einamosios sąskaitos balansas gerėja ir sąnaudų konkurencingumas didėja, tačiau neprognozuojama, kad grynieji išorės įsipareigojimai greitai pasieks priimtina lygį. Privačiojo sektoriaus įsiskolinimas mažinamas, kaip planuota, ir dabartinėmis palankiomis augimo sąlygomis tai daryti yra lengviau, tačiau valstybės skola toliau didėja. Imtasi priemonių finansų sektoriuje, įmonių ir asmenų nemokumo sistemų ir užimtumo apsaugos teisės aktų srityje. Tačiau reikia tolesnių veiksmų, visų pirma, susijusių su darbo užmokesčio nustatymo procesu, inovacijomis ir gebėjimais, taip pat atitikties Stabilumo ir augimo paktui užtikrinimu.

Prancūzijoje susidaręs paviršinis makroekonominis disbalansas. Didelė valstybės skola ir prastas našumo augimas bei sumažėjęs konkurencingumas ateityje gali kelti riziką, turėsią tarpvalstybinių pasekmių. Valstybės skola vis didėja ir pastarojo meto pokyčiai nerodo aiškaus konkurencingumo ir našumo didėjimo. Nors pelno maržos padidėjo, neprognozuojama, kad investavimas atsigaus iki 2017 m. Imtasi politikos priemonių darbo jėgos mokesčių pleištiui sumažinti ir neseniai sustiprinti politikos įsipareigojimai. Tačiau vis dar labai svarbu veiksmingai įgyvendinti struktūrinę reformą, be kita ko, susijusių su darbo užmokesčio nustatymo sistema ir reglamentavimo kliūtimis bendrovių augimui; kartu reikia sustiprinti užmojus peržiūrėti išlaidas.

Kroatijoje susidaręs paviršinis makroekonominis disbalansas. Pažeidžiamumas susijęs su didele valstybės, įmonių ir išorės skola didelio nedarbo sąlygomis. Ekonomikai lėtai atsigauant įmonių įsiskolinimas turėtų mažėti, o gerėjantis einamosios sąskaitos balansas turėtų padėti sumažinti išorės įsipareigojimus, tačiau manoma, kad valstybės skola toliau didės. Bankų sektoriuje vis dar didelė neveiksnių paskolų dalis, o pelningumas mažas. Reikia imtis tolesnių konsolidavimo pastangų ir gerinti fiskalinį valdymą. Nors imtasi priemonių siekiant pagerinti nemokumo sistemą ir padidinti darbo rinkos lankstumą, išliko didelių politikos spragų, kurioms reikia konkrečių politikos priemonių, visų pirma sprendžiant valstybės įmonių valdymo, viešojo administravimo veiksmingumo ir su neveiksniomis paskolomis susijusias problemas.

Italijoje susidaręs paviršinis disbalansas. Didelė valdžios sektoriaus skola ir užsitęsusi mažo našumo tendencija ateityje kelia riziką, turėsią tarpvalstybinių pasekmių. Nors darbo užmokestis augo nuosaikiai, šalies konkurencingumas tebėra mažas, nes prastėja našumo rezultatai, todėl vienetui tenkančios darbo sąnaudos koreguojamos nedaug. Dėl lėtai pertvarkomų neveiksnių paskolų prastėja bankų balansai. Dėl aukšto ilgalaikio nedarbo prastėja augimo perspektyvos. Norint sumažinti valstybės skolą, ateityje reikėtų užtikrinti didesnę pirminę perteklių ir tvarų nominalųjį augimą. Imtasi politikos priemonių siekiant pertvarkyti darbo rinkos institucijas, mažinti neveiksnius paskolas, spręsti viešojo administravimo, teisingumo ir švietimo srities problemas. Tebėra politikos spragų, visų pirma sprendžiant su privatizavimu, kolektyvinių derybų sistema, išlaidų peržiūra, rinkos atvėrimo priemonėmis, mokesčiais ir kova su korupcija susijusias problemas.

Vengrijoje makroekonominio disbalanso nėra. Nors išorės skolos refinansavimo poreikiai dideli ir neveiksnių paskolų dalis kelia nerimą, su išorės ir vidaus įsipareigojimais susijusi rizika sumažėjo. Didelį grynujų išorės įsipareigojimų sumažėjimą lėmė didelis einamosios ir

kapitalo sąskaitų perteklius. Kredito srutai į privatųjį sektorių tebėra menki, atsižvelgiant į mažą bankų pelningumą. Imtasi politikos priemonių siekiant padidinti finansų sektoriaus reguliavimo aplinkos nuspėjamumą, sumažinti mokesčių našą bankams, sumažinti užsienio valiuta turimos skolos dalį ir pradėti taikyti subsidijuojamas skolinimo schemas. Tų neseniai priimtų priemonių poveikis bankų skolinimui dar turi išryškėti. Be to, tebėra politikos spragų sprendžiant su sąnaudomis nesusijusio konkurencingumo, našumo ir bendros verslo aplinkos klausimus.

Nyderlanduose susidaręs makroekonominis disbalansas. Didelis nuolatinis einamosios sąskaitos perteklius turi tarpvalstybinių pasekmių. Perteklius iš esmės atitinka struktūrinius ekonomikos ypatumus ir politiką ne finansų bendrovių atžvilgiu. Namų ūkių sektoriui būdinga labai didelė susikaupusi skola, todėl yra poreikis mažinti įsiskolinimą. Dėl pagerėjusių ciklinių sąlygų einamosios sąskaitos perteklius nuo 2013 m. sumažėjo, tačiau dėl namų ūkių įsiskolinimo mažinimo perteklius išlieka didelis. Imtasi papildomų namų ūkių įsiskolinimo mažinimo priemonių, tačiau jos pradamos įgyvendinti lėtai. Tikimasi, kad mokesčių priemonių rinkinys padės padidinti vartojimą, taigi ir mažinti perteklių 2016 m.

Austrijoje makroekonominio disbalanso nėra. Austrijos bankų pozicija užsienyje ir paskolos užsienio valiuta yra tokios, kad gali rasti neigiamo šalutinio poveikio, be kita ko, dėl bankų kapitalo pozicijas ir rentabilumo perspektyvų. Tačiau bankų pozicijos buvo sumažintos, ir numatoma, kad gerinant kapitalizaciją ir taikant rizikos mažinimo priemones pamažu sustiprės bankų sektoriaus skolinimo pajėgumai. Pertvarkant finansų įstaigas nukentėjo viešieji finansai, bet dabar pertvarkymas tęsiamas be papildomos viešosios paramos poreikio. Priežiūros priemonėmis pagerintas pajėgumas prisiimti riziką, šalies bankų sektoriaus atsparumas, vietinė finansavimo bazė ir užsienyje vykdomų operacijų turto kokybė. Eksperto rinkos dalys sumažėjo, bet po kelerių nuostolingų metų stabilizavosi.

Portugalijoje susidaręs paviršinis makroekonominis disbalansas. Daug susikaupusių grynųjų išorės įsipareigojimų, didelė valstybės ir privačiojo sektoriaus skola ir didelė dalis neveiksnių paskolų lemia pažeidžiamumą esant dideliame nedarbui. Susidarė nedidelis einamosios sąskaitos perteklius. Namų ūkių įsiskolinimas sumažėjo, tačiau dėl skolų vis dar prasti įmonių rezultatai. Tikimasi, kad valstybės skola pamažu mažės nuo labai aukšto lygio. Imtasi politikos priemonių dėl finansų sektoriaus, galimybių gauti finansavimą užtikrinimo, nemokumo procedūrų, darbo rinkos veikimo, švietimo ir ilgalaikio fiskalinio stabilumo. Tačiau tebėra politikos spragų sprendžiant produktų ir paslaugų rinkų, įmonių skolos restruktūrizavimo, fiskalinius klausimus ir tam tikrą darbo rinkos sričių problemas.

Rumunijoje nėra makroekonominio disbalanso. Rizika susijusi su dideliais susikaupusiais grynaisiais užsienio įsipareigojimais, bankų sektoriaus pažeidžiamumu ir procikliška fiskaline politika kartu su sparčiu darbo užmokesčio augimu. Sparčiau atsigaunant ekonomikai smarkiai sumažėjo grynųjų išorės įsipareigojimų, kurių lygis buvo didelis. Komisijai remiant imtasi finansinio sektoriaus stiprinimo priemonių. Bankų sektorius dabar turi pakankamai kapitalo ir yra likvidus, tačiau jo stabilumui kelia grėsmę keletas šiuo metu svarstomų teisėkūros iniciatyvų. Viešojo sektoriaus darbo užmokestis ir minimalus darbo užmokestis padidinti, o mokesčiai sumažinti. Tai kelia grėsmę, kad fiskalinė politika taps procikliška.

Slovėnijoje susidaręs makroekonominis disbalansas. Pažeidžiamumą lemia bankų sektoriaus trūkumai, įmonių įsiskolinimas ir fiskalinė rizika. Išorės įsipareigojimų mažėja, padėtis bankų sektoriuje stabilizavosi, o įmonių sektoriaus pažeidžiamumas mažinamas veiklos ir finansinio restruktūrizavimo priemonėmis. Nors spaudimas mažinti įsiskolinimą mažėja, jis vis dar daro poveikį įmonių investavimo ir atsigavimo perspektyvoms. Verslo aplinkai neigiamos įtakos

vis dar turi administracinę našta. Imtasi politikos priemonių dėl „blogo banko“ valdymo, padaryta nemaža pažanga sprendžiant valstybės įmonių valdymo problemas. Tačiau pažanga mažinant administracinę našta nedidelė, dar reikia visiškai įgyvendinti tiesioginių užsienio investicijų strategiją. Reikia tolesnių priemonių, kad skola pradėtų tvariai mažėti.

Suomijoje susidaręs makroekonominis disbalansas. Suomijoje stebėtas konkurencingumo sumažėjimas, susijęs su pagrindinių sektorių ir įmonių rodiklių mažėjimu ir našumą viršijančiu darbo užmokesčio didėjimu; dėl šių priežasčių staigiai sumažėjo einamosios sąskaitos balanso dydis. Privačiojo sektoriaus skola yra didelė ir gali lemti pažeidžiamumą, nors finansų sektorius yra patikimas. Sąnaudų konkurencingumas pamažu pradėjo gerėti, eksporto rinkos dalių mažėjimas sulėtėjo ir einamoji sąskaita artėja prie pertekliaus. Manoma, kad spaudimas mažinti įsiskolinimą išliks nedidelis. Socialiniai partneriai susitarė dėl nuosaikaus darbo užmokesčio padidinimo, imtasi iniciatyvų siekiant atgaivinti aukštųjų technologijų augimą ir palengvinti eksportą. Dėl pastaruoju metu būsto hipotekai taikomų priemonių gali būti apribotas namų ūkių įsiskolinimo didėjimas.

Švedijoje susidaręs makroekonominis disbalansas. Didelė ir vis didėjanti namų ūkių skola, susijusi su didelėmis ir vis didėjančiomis būsto kainomis, atsižvelgiant į teigiamus kredito srautus, kelia riziką, kad įvyks nevaldomas koregavimas, turėsiantis poveikio realiajai ekonomikai ir bankų sektoriui. Būsto kainos nesikoregavo, ir dabartiniai būsto kainų didėjimo veiksniai artimiausiu metu veikiausiai išliks. Imtasi makroprudencinės politikos priemonių, tačiau jų gali nepakakti. Apskritai tebėra politikos spragų sprendžiant su būstu susijusių mokesčių, hipotekos paskolų amortizacijos, būsto pasiūlos reguliavimo ir nuomos rinkos problemas.

Jungtinėje Karalystėje makroekonominio disbalanso nėra. Pažeidžiamumą gali lemti didelė namų ūkių skola ir padidėjusios būsto kainos, taip pat didelis einamosios sąskaitos deficitas. Vis dėlto apskritai namų ūkių balansas tvirtas, o namų ūkių skolos lygis ir būsto kainų augimas nuo 2014 m. sumažėjo. Be to, su dideliu einamosios sąskaitos deficitu susijusią riziką mažina palanki institucinė struktūra ir nedideli įsipareigojimai užsienio valiuta, todėl tikimasi, kad, išnykus neigiamoms ciklo sąlygoms, deficitas sumažės. Dar reikia pastangų įgyvendinant kelias vyriausybės iniciatyvas, kad būtų padarytas svarus poveikis būsto pasiūlos ir paklausos disbalansui.